

 <http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.1804>

Citation: Büyüköztürk, E. & Oral, M. (2020). İşlev değişikliğinin kamusal bir alan üzerine etkileri: Osmaniye Rahime Hatun Meydanı örneği. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(51), 610-625.

Y. Mimar Elife BÜYÜKÖZTÜRK

Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya / TÜRKİYE, 0000-0001-8616-3641

Doç. Dr. Murat ORAL

Konya Teknik Üniversitesi, Mim. ve Tasarım Fakültesi, Konya / TÜRKİYE, 0000-0002-1246-3278

İŞLEV DEĞİŞİKLİĞİNİN KAMUSAL BİR ALAN ÜZERİNE ETKİLERİ: OSMANİYE RAHİME HATUN MEYDANI ÖRNEĞİ

ÖZET

Amaç: Bu çalışma işlev değişikliğinin kamusal bir alan üzerindeki etkilerini analiz ederek, Osmaniye Rahime Hatun Meydanı özelinde incelemeler yapmayı amaçlamıştır. **Yöntem:** 21.yy'ın değişen koşulları ve ortamı yeni ihtiyaçları gündeme taşımıştır. Bu durum yapılarda ya da kamusal alanlarda işlev değişikliğini beraberinde getirmiştir. **Bulgular:** Önceki fonksiyonundan tamamen bağımsız bir fonksiyonun yüklendiği yapılar ya da kamusal alanlar; halkın belleğinde eski fonksiyonu ile kaldığından dolayı kullanılmayarak eskimeye başlamaktadırlar. Bu bağlamda örnek olarak incelenen Rahime Hatun Meydanı'nın bulunduğu alan Osmaniye kenti için ticaretin büyük bir bölümünün yapıldığı fıstıkçılar çarşısının bir kısmını oluşturuyordu. 2009 yılında belediye olağanüstü kararıyla dört sıra akstan oluşan fıstıkçılar çarşısının ortadaki iki aksı üzerindeki işyerlerinin yıkılarak kamulaştırılmasına karar verilmiştir. **Sonuç:** Bu işlev değişikliğinin alan üzerindeki etkileri çalışmada incelenecektir. **Anahtar Kelimeler:** İşlev değişikliği, Rahime Hatun Meydanı

THE EFFECTS OF FUNCTION CHANGE ON A PUBLIC SPACE: THE CASE OF OTTOMAN RAHİME HATUN SQUARE

ABSTRACT

Aim: This study aimed to analyze to effects of the change of function on a public sphere and to make investigations on Osmaniye Rahime Hatun Square. **Method:** The changing conditions and environment of the 21st century have brought new needs to the agenda. This has brought about changes in function in buildings or public spaces. **Results:** Structures or public spaces where a function completely independent of the previous function was loaded; Since they remain with the old function in the memory of the people are starting to wear out. In this context, the area where Rahime Hatun Square was examined as an example was a part of the peanut market where most of the trade was done for Osmaniye city. In 2009, with the extraordinary decision of the Municipality, it was decided to demolish the workplaces on the two axes of the peanut market which consists of four rows of axes and expropriated. **Conclusion:** The effects of this function change on the field will be examined in the study.

Keywords: Function change, Rahime Hatun Square

1. GİRİŞ

Toplumlarda görülen değişim; insanların ihtiyaçlarını değiştirirken aynı zamanda da yapılarda ve kamusal alanlarda değişimi kaçınılmaz kılmaktadır. Bu durum toplumsal, kültürel ve sosyal etkiler sonucu değişen ve gelişen gereksinimleri karşılayabilmenin bir yoludur. Bu değişimin sonucunda bazı yapılar yıkılarak yerine yenileri yapılmakta, tarihi yapılar fiziki olarak korunmakta ama işlevini koruyamamakta, kamusal alanlara ise çağın gereksinimleri doğrultusunda yeni işlevler kazandırılmaktadır (Altınoluk, 1998). Günümüz ihtiyaçları doğrultusunda şekillenen işlev değişiklikleri yapının ya da kamusal alanın önceki işlevinden tamamen bağımsız düşünülmemelidir. Bir yapının ya da kamusal alanın fiziksel varlığı, orijinaline yakın korunmuş olsa da; esas olan orijinal fonksiyonuna yakın bir başka fonksiyonla donatılmış olmasıdır. İşlev değişikliğinde esas olan işlev kazandırılmaya çalışılan binalara ya da alanlara aynı ya da benzer fonksiyonları vermektir (Tapan,2007). Yeni verilecek işlevin önceki işleviyle bağlantılı olması halkın belleğinde alan işleviyle kalacağından kullanımını kolaylaştıracaktır. Örneğin; eğitim yapısı olarak kullanılan yapının şartlar gereğince işlevinde değişiklik yapılması gerektiğinde yapının bir kütüphaneye dönüşmesi halk tarafından kolaylıkla benimsenecek bir durumdur. Ancak yapıya ya da kamusal alana önceki işlevinden tamamen bağımsız yepyeni bir işlev

yüklenmesi durumunda kullanım zorlaşmaktadır. Bazı tarihi binalarda yapının özgün kurgusu ve mimari elemanlarının geri dönüşümü olmayacak şekilde kaybının yaşandığı sonuçlar ortaya çıkmıştır. Halk tarafından yeni fonksiyonun benimsenmemesi durumunda ise yapının ya da kamusal alanın kullanılmayarak yok olması söz konusu olmaktadır. Ama binaya işlev kazandırılacak durum kalmamışsa, o binanın içyapı düzenlemesine fazla zarar vermeyecek tadilatlarla yeni işlev verilmelidir. Örneğin; eski bir medreseye, plan şeması ve kullanımını fiziksel müdahale gerektirmeksizin yeni bir fonksiyon yüklenemez. Böyle bir yapıya verilecek yeni işlev bu yapıyı yaşatmalı hem de yapının fiziki niteliğini bozmamalıdır (Zeren,1990).

Beyoğlu'nda bulunan önemli yapılar günümüzde fiziki özelliklerini korumaktadırlar ancak işlevleri değişmiştir. Örneğin; Markiz Pastanesi, 1970'lere kadar Beyoğlu'nun tarihine tanıklık etmiş; iç mimarisi, mobilyaları, bezemeleri, ürünleri ve servisiyle akıllarda yer etmiş Rue de Pera'nın ilk pastanesidir. Le Meunier imzalı çikolata fırını, J. A. Arnoux imzalı panoları, Cezerliyan ustanın tavan kartonpiyeri, Mazhar Resmol'un vitrayları, Limoges porselenleri, Christofle gümüş yemek takımlarıyla ünlüdür. 1850 yılında ilk açıldığı tarihten bu yana çeşitli işlevlerle kullanılmıştır. Günümüzde Markiz Yemek Kulübü olarak kullanılmaktadır (Şekil 1.1,2,3) (Tapan,2007).

Şekil 1.1. Markiz Pastanesi Girişi

Şekil 1.2. Markiz Pastanesi

Şekil 1.3. Markiz Pastanesi

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kamusal alanlar özel alan dışında kalan alanların tümüdür. Özel alanlar bireylerin özel yaşamı dahilinde kalan alanlardır (Savaş Yavuzçehre ve Çezik, 2015). Kamusal alanlar bir diğer deyişle, aktiviteler için bir toplanma alanı, sosyal etkileşim ve iletişim için kullanılan ortak alan, sosyal eğitim ve kişisel gelişimlerin gerçekleştirildiği bir sahnedir. Kamuya açık alanlar günlük toplanmaların, bir araya gelmelerin, diğer insanların davranışlarına tanık olmaların gerçekleştiği alanlardır (Önal,2014). İletişim, ulaşım ve tüketim gibi olgular kamusal alanlarda değişime neden olmuştur.

İşlev değişikliği ise mimari ve tarihi değerleri nedeni ile koruma altına alınmış yapıların ya da kamusal alanların özgün işlevinin başka bir işlevle değiştirilmesidir (Altınoluk, 1998). Türkiye'de yapılarda işlev değişikliği, ilk olarak Tanzimat Dönemi sonrasında uygulanmaya başlamıştır. İşlev değişikliğinin uygulandığı ilk örneklerden biride Topkapı Sarayı'dır. 1924 yılında Topkapı Sarayı onarılmış ve müze olarak kullanılmaya başlanmıştır (Uğursal, 2011).

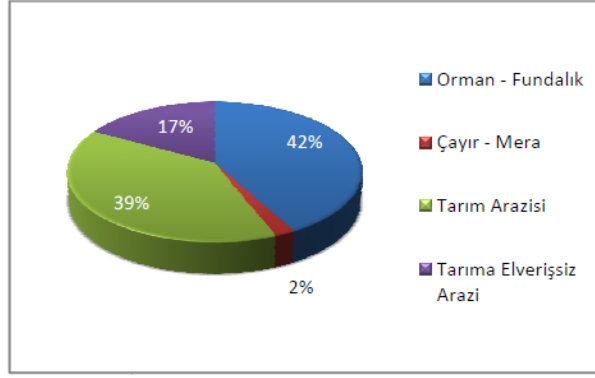
Kamusal alanlarda işlev değişikliği ise zorunlu durumlarda gündeme alınan bir konudur. Kamusal alanlarda yapılacak olan değişimlerde çok boyutlu olarak düşünülmesi gerektiği unutulmamalıdır.

3. ALAN ÇALIŞMASI

Alan çalışması kapsamında Osmaniye ilinde bulunan Rahime Hatun Meydanı analiz edilmiştir.

3.1. Osmaniye İli Hakkında Genel Bilgiler

Osmaniye ili Akdeniz Bölgesi'ndedir. Doğuda Gaziantep, güneyde Hatay, batıda Adana kuzeyde ise Kahramanmaraş illeri ile çevrilidir. Osmaniye ilinin batı kesimlerinde Adana Ovası'nın doğuya doğru olan düzlükleri uzanır. İlin topraklarının yaklaşık %42'si orman ve fundalık, %39'u ekili arazi, arazilerle kaplı olup, %17'si tarıma elverişsiz arazidir (Ergan,2011).

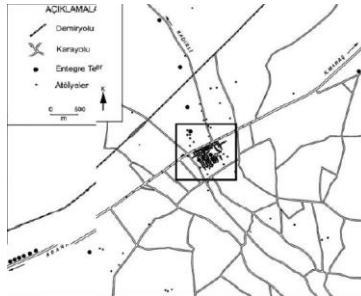
Şekil 3.1. Osmaniye İlının Arazi Dağılım Şeması (Osmaniye Belediyesi Arşivi,2012)

Şekil 3.1’de görülebileceği üzere, il topraklarının çoğu tarım arazisidir. Bundan dolayı, Osmaniye ekonomisi tarım ve tarım ürünlerinin ticaretine dayanır. Hatta kentin göç almasının en büyük nedeni tarım arazilerinin fazlalığıdır. Osmaniye merkez ilçede küçük ölçekli un, dokuma, fıstık işleme, tuğla ve kiremit fabrikalarıyla çırçır tesisleri vardır. Yörede üretilen havlu, bornoz ve sargı bezi dokuma ürünleri yurtdışına ihraç edilmektedir. Osmaniye’de tahıllar, ekilen tarla alanı içerisinde en büyük payı almaktadır. Tahıllar arasında en önemli ürün buğdaydır. Kent üretim miktarları bölge ve Türkiye geneli ile karşılaştırıldığında tahıllardan buğday, endüstriyel bitkilerden pamuk ve yağlı tohumlardan yerfıstığı açısından önemli bir ildir. Türkiye’de üretilen yer fıstığının %40’ından fazlası Osmaniye’de üretilmekte ve toplam üretimin %90’ından fazlası bu ilde pazarlanmaktadır (Ergan,2011). Fıstıkçılık, halk için önemli gelir kaynaklarının başında gelir. Fıstıkçılık sayesinde Osmaniye üretim ve ticaret merkezi durumuna gelmiştir.

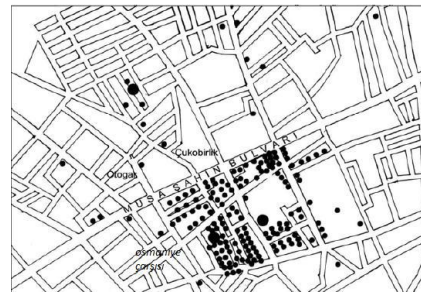
3.2. Osmaniye’de Yer Fıstığı Ticareti ve Yapılaşma Dokusu

Osmaniye’de yerfıstığı tarımı, bünyesinde çalışan pek çok kişiye iş imkanı sağlaması ve üretimini gerçekleştiren çiftçinin gelir seviyesini yükseltmesi gibi sebeplerle, önemli bir faaliyet haline gelmiştir. Atölyelerde yerfıstığının temizlenmesi, boyutlarına göre sınıflandırılması gibi hafif işlemlerde genellikle kadın işçiler çalışmaktadır. Her iş yerinde ortalama 7 kadın işçi bulunduğundan 600’e yakın sanayi tesisinde yaklaşık 4200 kadın işçi çalışmaktadır. Bu durum yerfıstığı sayesinde Osmaniye’nin kadınlar için de önemli bir iş sahası olmasını sağlamıştır. Nitekim sanayi tesislerinin işgücü ihtiyacı bütünüyle yerli işgücünden sağlanmaktadır ve Osmaniye’li kadınlar için bu tesisler birer ekmek kapısı durumundadır (Üççam,2004).

Osmaniye merkez ilçede yerfıstığını işleyen ve pazarlayan 14 tane entegre tesis ile Osmaniye Ticaret Odasına kayıtlı yaklaşık 250 tane de atölye yer almaktadır. Atölye sayısı sadece odaya kayıtlı olanlarla kalmayıp yaklaşık 350 tane de kayıtsız faaliyet gösteren işyeri de bulunmaktadır. Böylece toplam 600 tane atölyede yerfıstığı ticareti yapılmaktadır (Üççam,2004).

Şekil 3.2. Osmaniye’de Yer Fıstığı Ticarethanelerinin 2003 Yılına Ait Dağılımı

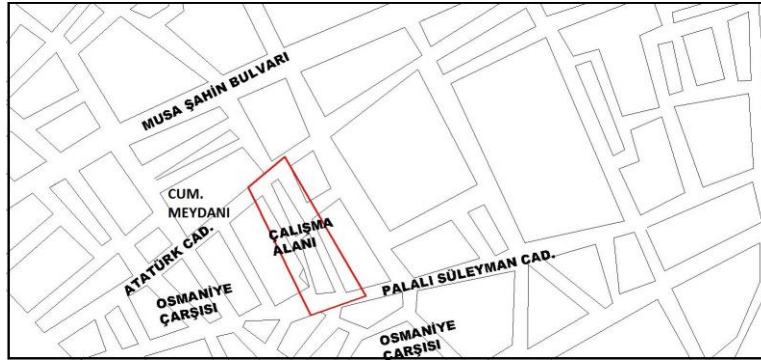

Şekil 3.3. Osmaniye’de Yer Fıstığı Ticarethanelerinin 2003 Yılına Ait Dağılımı

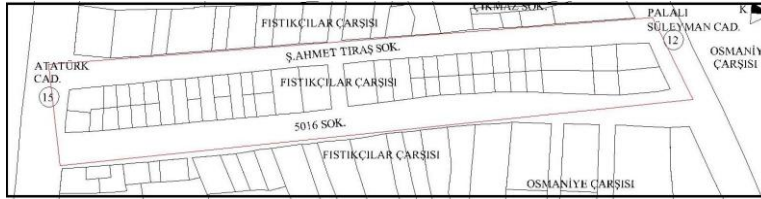
Şekil 3.2. ve 3.3.’te 2003 yılında Osmaniye’de bulunan yer fıstığı ticarethanelerinin dağılımı gösterilmiş olup; bu ticarethanelerin çoğunun, Musa Şahin Bulvarı ve Osmaniye Çarşısı arasında konumlandığı Şekil 3.2. ve 3.3.’ten anlaşılmaktadır.

3.3. Çalışma Alanın Kentsel Konumu ve Sınırları

Çalışma alanı, Osmaniye ilinin merkezinde, yer fıstığı ticareti için önemli olan Musa Şahin Bulvarı ve Osmaniye Çarşısı arasında yer almaktadır. Alanın doğu ve batısında yer fıstığı ticaretinin yapıldığı çeşitli büyüklükte dükkanlar yer almakta, kuzey ve güneyinde ise kent için önem taşıyan esnafların bulunduğu Osmaniye Çarşısı bulunmaktadır. Alan kentin merkezi konumunda olup, yoğun ulaşım aksları ile çevrilidir. Kuzeyinde Atatürk Caddesi, güneyinde Palalı Süleyman Caddesi, doğusunda Ş. Ahmet Tıraş Sokak ve batısında 9002 Sokak yer almaktadır. Kuzeyinde yer alan Atatürk Caddesi ve güneyinde yer alan Palalı Süleyman Caddesi, kentin önemli ticari akslardır. Çalışma alanı, bu iki ana aks arasında konumlanmıştır ve toplam 6.354 metre karedir.

Şekil 3.4. Çalışma Alanı Sınırları (Osmaniye Belediyesi Arşivi,2012)

Şekil 3.5. Çalışma Alanı Sınırları (Osmaniye Belediyesi Arşivi,2012)

3.4 ve 3.5'teki plan incelendiğinde, yatayda 4 sıra aks'dan oluşan "Fıstıkçılar Çarşısı" olarak adlandırılan çalışma alanının; iki ana yol aksına açılan, ortadaki 2 sırasından oluştuğu görülmektedir. Çalışma alanı içerisinde 50 adet yapı bulunmaktadır. Atatürk Caddesi ile Palalı Süleyman Caddesi arasında konumlanan alanda yapılar Ş. Ahmet Tıraş Sokak ve 9002 Sokağa açılmaktadır. Kuzeyde Atatürk Caddesi, güneyde P. Süleyman Caddesi, doğuda Ş. Ahmet Tıraş Sokak, batıda 5016 Sokak ile sınırlı, kadastral haritada İstiklal Mahallesi, 336 ada 1-10, 12-15, 21-31 parseller ile 337 ada 2-16 nolu parsellerin bulunduğu alanda çalışılmıştır.

3.4. Çalışma Alanının Tarihçesi

Osmaniye kuruluşundan itibaren merkez çarşı etrafında gelişim göstermiştir. Bu bölge Osmaniye kenti gelişim süreci içinde önemli rolü olan ticari faaliyetlerin etkisinde tarih boyunca biçimlenişini sürdürmüştür. Osmaniye Adana-K.Maraş ve Adana G.Antep arası ulaşım merkez çarşının kuzeyinde bulunan Musa Şahin Bulvarı'ndan sağlanmaktadır. Musa Şahin Bulvarı, kentin ana ulaşım arterlerinden biridir. Çalışma alanı; Osmaniye'nin kuruluşundan itibaren jeopolitik konumu ile önemli yere sahip olan bu merkez çarşı içerisinde konumlanmış olup, Osmaniye'nin ticaret yaşamında çok önemli yere sahip yer fıstığı dükkanlarının bulunduğu bir alandır. Alanda, 1950'li yıllardan itibaren yer fıstığı ticaretinin yapıldığı bilinmektedir. 1950'den önce de bu alanda ticaretin yapıldığı söylenmektedir. Bu alan eskiden beri, kent için önemli ticaret noktasıdır. Osmaniye Çarşısı'na olan yakınlığı, araç girişi çıkışlarının ticaret için uygun olması burada yapılan ticari faaliyetleri olumlu etkilemiştir. Yer fıstığının tasnifi, depolanması, temizlenmesi, boyutlarına göre sınıflandırılması gibi birçok işlem burada yapılırdı. Bu ticari alışveriş, halkın önemli bir geçim kaynağı olmuş ve Osmaniye'nin diğer illere tanıtımında büyük rol oynamıştır. Çünkü şehir dışından birçok tüccar gelir ve bu alanda alışveriş yapardı. Fıstıklar gelir bu alanda işlem görür, satışa çıkarılır ve fiyat belirlenirdi. Bu şekilde bu alanda ticari bir sosyal doku oluşurdu. Ülke içinde yer fıstığı ticaretinin de giderek artması, bu alandaki ticari hayata büyük bir yoğunluk kazandırmıştır.

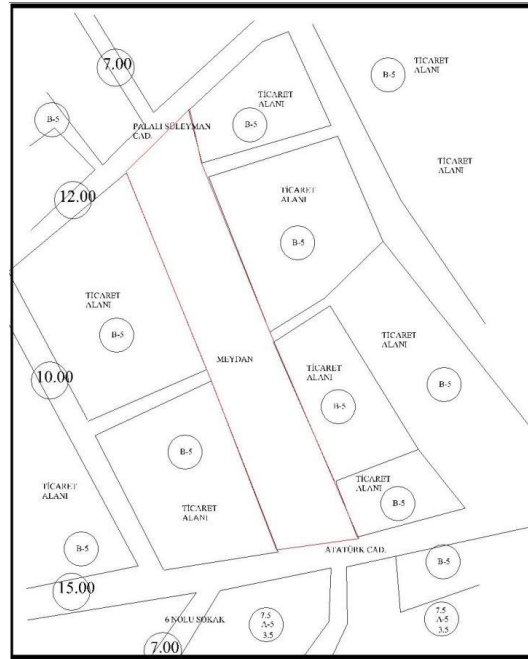
Şekil 3.6. Osmaniye Fıstıkçılar Çarşısı-2008
(Belediye arşivi, 2012)

Şekil 3.7. Osmaniye Fıstıkçılar Çarşısı-2008
(Belediye arşivi, 2012)

Şekil 3.6 ve 3.7'de görüldüğü gibi bu alanda yoğun bir ticaret aksı vardı. Fıstıkçılar çarşısının merkez çarşıya bakan kısımlarında fıstıkçılık dışında farklı işlevlerin yapıldığı görülmektedir. Ara kısımdaki tüm dükkânlar ise fıstıkçılık işlevine hizmet etmektedir.

2009 Ağustos ayı Olağanüstü Meclis Toplantısında, Atatürk Cad. ile Palalı Süleyman Cad. arasında yer alan 5016 Sokakla Şehit Ahmet Tıraş Sokak arasındaki işyerlerinin bulunduğu 336 ve 337 adalarının, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 18/e maddesine göre kamulaştırılarak üstü park, bodrumda otopark yapılmasına karar verilmiştir. Bu karar; yapılanma ve koşullar, işlevsel kullanım, ulaşım gibi konulara yön vermiştir. Bu imar değişimi, çalışma alanının tarihi süreç içindeki profilini etkilemiştir (Şekil 3.8.).

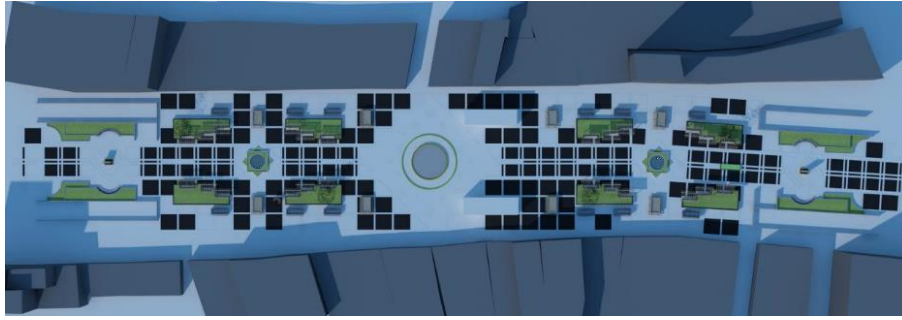
Şekil 3.8. Meydan ve Çevresinde Mevcut İmar Durumu (Osmaniye Belediyesi Arşivi,2012)

3.5. Rahime Hatun Meydanı Projesi

Osmaniye Belediyesinin, çalışma alanı için 2009 yılı Ağustos ayında aldığı kamulaştırma kararı, 2011 yılında eyleme dönüşmüştür. Zemin katta meydan, bodrum katta yer altı otoparkı olarak hazırlanan proje alanı 6.354 metre karedir. Proje kapsamında, iki yatay aksta bulunan elli adet fıstık dükkanının yıkımı gerçekleştirilmiştir (Şekil 3.9,10,11), (Osmaniye Belediyesi Arşivi,2012).

Şekil 3.9. Rahime Hatun Meydanı Planı

Şekil 3.10. Rahime Hatun Meydanı Planı

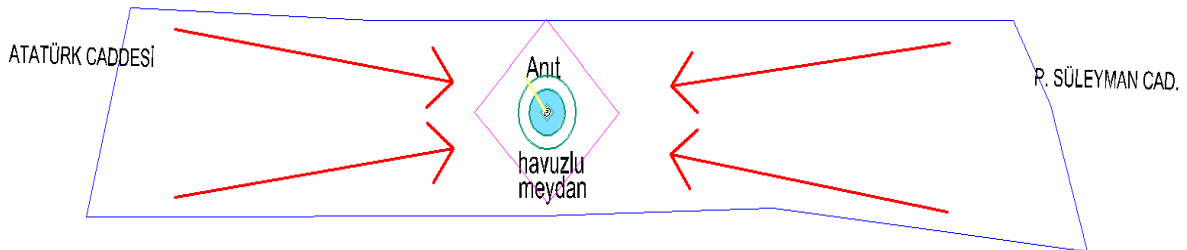

Şekil 3.11. Rahime Hatun Meydanı Projesi Perspektif (Belediye arşivi,2012)

Şekil 3.12. Rahime Hatun Meydanı Projesi Perspektif (Belediye arşivi,2012)

Rahime Hatun Meydanı'nın açılış tarihi 7 Ocak 2012'dir. Meydan ismini Osmaniye'nin düşman işgalinden kurtuluşunda şehit düşen milli mücadele kahramanı Rahime Hatun'dan alır. Daha önce İl Özel İdaresi bahçesinde bulunan Rahime Hatun Anıtı, bu meydana taşınmıştır. Anıt, meydanın orta noktasına konulup, odak noktası haline gelmiştir (Şekil 3.13,14,15.).

Şekil 3.13. Rahime Hatun Anıtı Konumu

Şekil 3.14. Havuzlu Meydan Projesi
(Belediye arşivi, 2012)

Şekil 3.15. Havuzlu Meydan
(Belediye arşivi,2012)

Meydana giriş, Atatürk Caddesi ve Palalı Süleyman Caddesi üzerinden sağlanmaktadır. Meydana giriş aksları araç trafiğini soyutlamak ve yönlendirmek için ortalama 3.5 m. bantlar ile tasarlanmıştır (Şekil 3.16,17).

Şekil 3.16. Meydan Girişleri (Belediye arşivi,2012)

Şekil 3.17. Meydan Girişi (Belediye arşivi,2012)

Tasarım alanındaki kentsel donatılar (havuzlar, banklar, çiçeklikler, üst örtüler, aydınlatma elemanları, çöp kutuları vs.) kentteki sürekliliğe göre konumlanmıştır (Şekil 3.18,19).

Şekil 3.18. Rahime Hatun Meydanı-Palalı Süleyman Caddesi'nden Alana Bakış

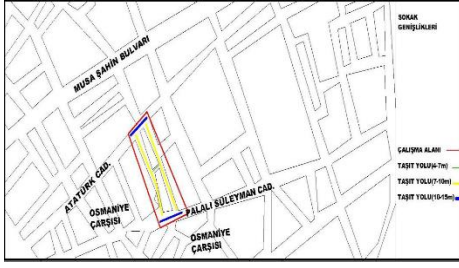
Şekil 3.19. Rahime Hatun Meydanı 2012

3.6. Çalışma Alanı İle İlgili Analizler

Bu başlık altında sokak boyutu ve donanım özellikleri analizi, ulaşım ve erişebilirlik, mimari ölçekli analizler, mekânsal analiz ve işlev değişikliği analizi incelenmiştir.

3.6.1. Sokak Boyutu ve Donanım Özellikleri Analizi

Çalışma alanı kapsamındaki sokakların, mevcut yol genişlikleri, kaldırım durumları, kaplama malzemesi analiz edilmiştir. Alandaki yollar, meydan çalışmasından önce 4 metre ile 15 metre arasında değişen metrajlardaydı. Palalı Süleyman Caddesi ve Atatürk Caddesi üzerinde her iki tarafta da 2.5 metre genişliğinde kaldırımlar bulunmaktaydı. Bu iki ulaşım aksı dışında kaldırım boyutları 1.5 metre genişliğindeydi (Şekil 3.20.).

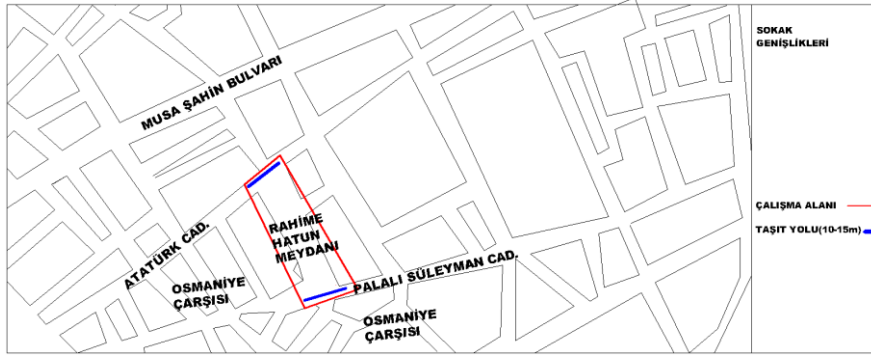
Şekil 3.20. Meydan Çalışmasından Önce Alan Kapsamındaki Sokak Genişlikleri

Şekil 3.21. Meydan Çalışmasından Önce Alanda Gözlenen Sokak Dokusu-2008 (Belediye Arşivi, 2012)

Alanda kaplama malzemesi olarak parçalı ve dökme malzeme olmak üzere iki çeşit kaplama malzemesi bulunmaktaydı. Alanda parçalı malzeme olarak parke taş, dökme malzeme olarak da beton ve asfalt yer almaktaydı (Şekil 3.21.).

Alanda; meydan çalışmasından sonra meydana gelen durum incelendiğinde, alan çevresindeki Atatürk Caddesi ve Palalı Süleyman Caddesi'nin 10-15 metre aralığında metrajlarda bulunduğu tespit edilmiştir. Bu caddeler üzerindeki 2.5 metre genişliğindeki kaldırımların iyileştirilerek korunduğu gözlemlenmiştir (Şekil 3.22.).

Şekil 3.22. Alan Kapsamındaki Yol Genişlikleri

3.6.2. Ulaşım ve Erişebilirlik Analizi

Alan içerisinde yaya ulaşımı, taşıt trafiği ulaşımı ve engelli erişimi analiz edilmiştir.

Yaya ulaşımı: Alan içindeki yapı adalarını çevreleyen yollarda yaya ulaşımı irdelenmiştir. Çalışma alanında, meydan çalışmasından önce yayaların kontrollü geçişi için herhangi bir yaya geçidi bulunmamaktaydı. Meydan çalışmasından sonra da bu durumun değişmediği tespit edilmiştir. Meydan, kentin her yönünden gelen yaya akışını bünyesine toplayıp dağıtabilecek kurguya sahip değildir. Meydan ve çevresinde herhangi bir yaya arteri bulunmamaktadır. Bundan dolayı yayalar meydana dahil olmakta zorlanmaktadır. Tasarım alanındaki kentsel donatıların belli bir sürekliliğe göre konumlanmış olması meydan içerisinde yaya akışını kolaylaştırmıştır (Şekil 3.23,24).

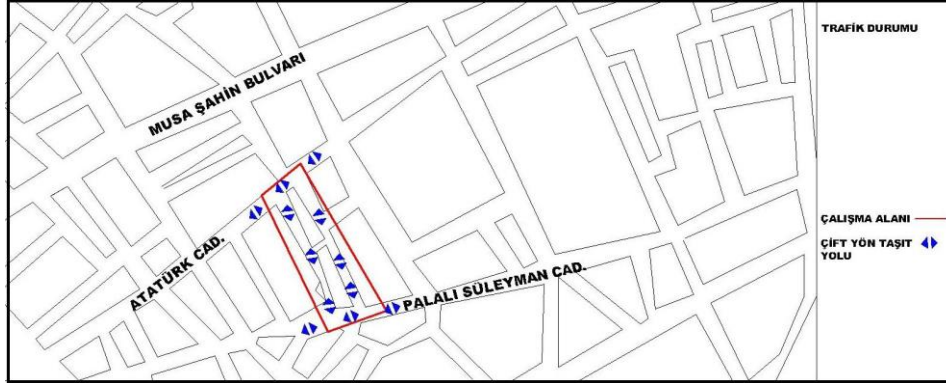

Şekil 3.23. Rahime Hatun Meydanı Projesi- alan İçerisinde Yaya Akışı (Belediye Arşivi,2012)

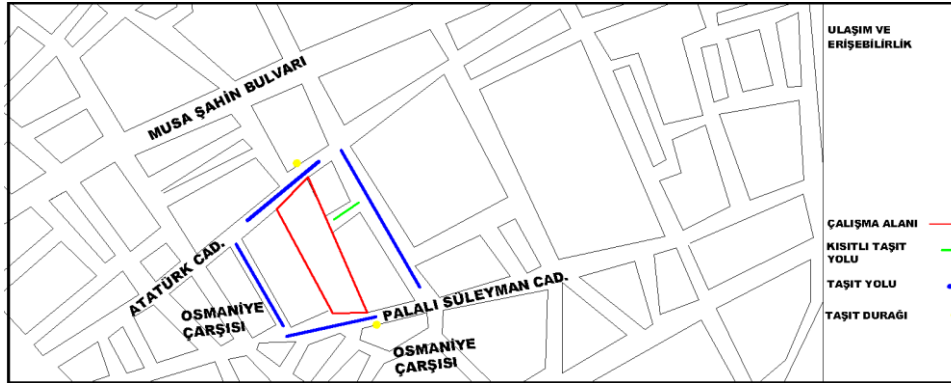
Şekil 3.24. Rahime Hatun Meydanı Projesi- Alan İçerisinde Yaya Akışı (Belediye Arşivi,2012)

Taşıt trafiği ulaşımı: Alan içindeki yapı adalarını çevreleyen yollarda trafik akış yönü irdelenmiştir. Alanda meydan çalışmasından önce çift yönde işleyen taşıt trafiği bulunmamaktaydı. Alan içerisinde otopark alanı bulunmamaktaydı. Araçlar yol kenarına park edilmekteydi (Şekil 3.25).

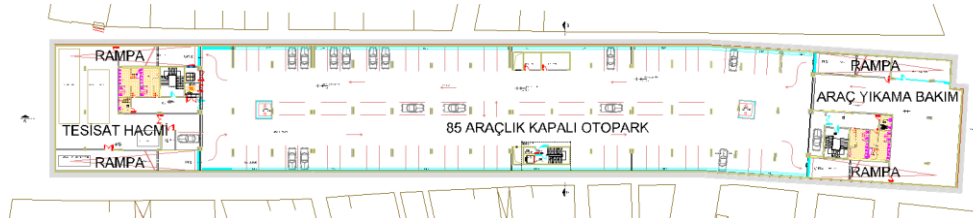
Şekil 3.25. Alandaki Trafik Durumu

Alanda meydan çalışmasından sonraki durum analiz edildiğinde, meydan etrafında araç trafiği oldukça yoğun olduğu tespit edilmiştir. Jeopolitik konumuyla Osmaniye Çarşısı'na olan yakınlığı, araç trafiğinin yoğun olmasının sebebidir. Çalışma alanı kentin merkezi bir konumda olması nedeniyle kentin gelişiminden ve buna bağlı olarak gelişen ulaşım ağı ve trafik yoğunluğundan etkilenmektedir. Alan çevresindeki trafik yoğunluğu gürültü ve görüntü kirliliğine neden olmaktadır. Bölgede yoğun araç trafiği olduğu için meydanın altına kapalı otopark yapılması uygun görülmüştür (Şekil 3.26).

Şekil 3.26. Ulaşım ve Erişebilirlik

Meydanın bodrum katında 85 araçlık otopark yer almaktadır. Kapalı otoparka, meydanın dört tarafını çevreleyen 30 metre uzunluğunda %16 eğimli otopark rampaları ile dahil olunmaktadır. Kapalı otopark içerisinde engelliler için gerekli alan düzenlemesi yapılmıştır (Şekil 3.27.).

Şekil 3.27. Rahime Hatun Meydanı Yer Altı Otoparkı Planı

Meydan planında bulunan otopark rampasının duvarlarının meydanı dört bir taraftan kuşatması, meydana erişimi kısıtlamaktadır. Her biri otuz metre uzunluğunda olan bu rampalar, meydanın büyük bir bölümünü işgal etmektedir (Şekil 3.28).

Şekil 3.28. Rahime Hatun Meydanı Yer Altı Otoparkı Rampası

Engelli Erişimi: Tasarımda engelli insanların alan bütününde her noktaya erişebilmesi sağlanmıştır. Meydan içerisinde kot farklarının olmaması görme ve fiziksel engellilerin alanı kullanabilmesine olanak sağlamıştır. Böylece meydan düzenlemesi engelli-engelsiz tüm kesimlere hitap etmektedir.

3.6.3. Mimari Ölçekteki Analizler

Çalışma alanının mimari ölçekteki analizi, alanın daha iyi algılanabilmesi için gereklidir. Çalışma alanında meydan çalışmasından önce ve sonra mimari ölçekte analizler yapılmıştır. Çalışma alanının meydan çalışmasından önce; alan içinde yapı stokunu çoğunlukta, ticaret ve konut yapıları oluşturmaktaydı. Alanda çoğunlukla konut ve ticaret yapıları birlikte bulunmaktaydı. Zemin katı ticari amaçla kullanılan bu yapıların üst katında dükkan sahibi olan yer fıstığı tüccarı oturmaktaydı. Böylelikle dükkan sahibi geçiminin çoğunu karşıladığı bu fıstıkları, daha iyi muhafaza edebilmekteydi. Çalışma alanında, konut ve ticaret yapılarının türleri, yapılarda oluşan eskime ve değişimler analiz edilmiştir.

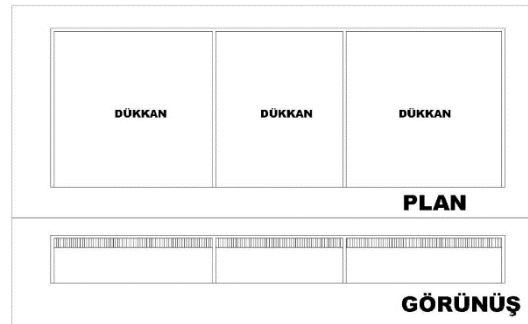
Ticaret Yapıları: Çalışma alanı içinde, Atatürk Caddesi ve P. Süleyman Caddesi üzerinde yoğun ticaret yapı stoku bulunmaktaydı. Tek başına ticaret yapıları seyrek olarak alan içine dağılmış durumda gözlenmekteydi. Alan içerisinde çoğunlukla konut ve ticaret yapıları birlikte gözlenmekteydi. Alan içindeki ticaret yapıları tek katlı olarak bulunmaktaydı. Bu tip yapılar, tek bir hacimden oluşup, ayrıca ıslak hacim mekanları bulunmamaktaydı. Genellikle bitişik nizamda olup, tek cepheliydiler. Cephelerinde camekânlı vitrin olan örnekler veya hiç cam olmayıp dışarıdan demir kepenkle kapatılan örnekler gözlenmekteydi (Şekil 3.29,30,31).

Şekil 3.29. Tek Katlı Dükkanlardan Bir Görünüm

Şekil 3.30. Tek Katlı Dükkanlardan Bir Görünüm

Şekil 3.31. Tek Katlı Ticaret Yapıları Plan ve Cephe Şemaları

Konut + Ticaret Yapıları: Alan içerisinde çoğunlukla bulunmaktaydı. Bu yapılar 2,3,4,5 katlıydı. Dış cephe malzemesi olarak genellikle sıva + boya kullanılmaktaydı. Yapılarda, yığma ve betonarme yapım sistemi gözlenmekteydi (Şekil 3.32,33).

Şekil 3.32. Konut + Ticaret Yapıları

Şekil 3.33. Konut + Ticaret Yapıları

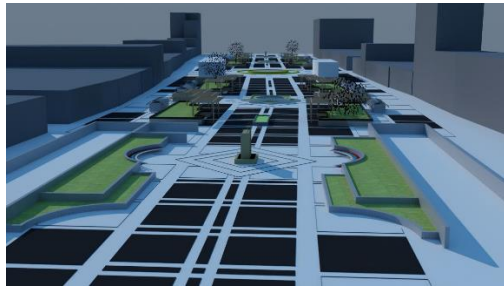

Şekil 3.34. Çalışma Alanının Genelinde Gözlenen Konut Planı

Şekil 3.34.teki plan meydan çalışmasından önce alanın genelinde gözlenen konutların işlev şemasıdır. Alanın genelinde yığma yapım sistemi kullanılmış olup, yapıların dört köşesinde L şeklinde minare taşları bulunmaktaydı. Eskiden insanlar bina yapım aşamasında bu minare taşlarının içine para atarlarmış. Bu Osmanlı halkı için bereketin işareti manasına gelmekteydi. Yapılarda dış duvar kalınlıkları 60 cm'di. Konutlarda ıslak hacimler bir arada bulunmaktaydı ve wc ve banyoya mutfaktan geçiş sağlanmaktaydı. Konut girişi günlük yaşamın geçtiği bir alandı ve bu alandan odalara dağılım sağlanmaktaydı.

3.6.4. Mekansal Analiz

Meydan içerisinde yalınlık ve ulaşılabilirlik dikkate alınarak, iyileştirilmiş mekanlar geliştirilmiştir. Kent merkezinde yetersiz olan yeşil alan, meydan içerisinde kısmen de olsa arttırmaya çalışılmıştır. Kentsel donatıların meydan içerisinde aynı dil ve kurguda olmasına özen gösterilmiştir.

Şekil 3.35. Rahime Hatun Meydanı Projesi Perspektif (Kentsel Donatılar)

Şekil 3.36. Rahime Hatun Meydanı Projesi Perspektif (Kentsel Donatılar)

Şekil 3.37. Rahime Hatun Meydanı Kentsel Donatılar

Şekil 3.38. Rahime Hatun Meydanı Kentsel Donatılar

3.6.5. İşlev Değişikliği Analizi

Çalışma alanı, Osmaniye ilinde eskiden ticaret işlevinin yoğun olduğu bir noktada bulunmaktadır. Alanda 2012 yılına kadar yer fıstığı ticareti yapılmıştır. Osmaniye halkı için önemli geçim kaynağı olan yer fıstığı ticaretinin büyük bir kısmı, günümüzde Rahime Hatun Meydanı olan bu alanda yapıldı. Rahime Hatun Meydanı projesinde, meydanı kuşatan diğer iki aksın da tasarımı yapılmıştır. Hazırlanan projeye göre meydanın çevresindeki yapılar, onarım yapılarak iyileştirilmek istenmiştir. Böylece turistlerin ilgisini çekecek bir alan ortaya çıkarmak hedeflenmiştir. Fakat hazırlanan projeye uyulmayıp, bu iki aks olduğu gibi bırakılmıştır. Eski işlevlerini devam ettirmeleri beklenmiştir. Fıstık dükkanlarına araç girişi lazımdır. Meydan bu girişi tamamen kapatarak buna engel olmuştur. Bu dükkanların planı fıstık ticaretine uygun planlandığı için yeni bir işleve uygun değildir. Böylece geriye kalan dükkanlar da kapanmış, kullanılmaz hale gelmiştir. Kullanılanlar ise artık fıstık dükkanı değildir. Şu anda meydan etrafındaki birçok işyeri Şekil 3.39, 40, 41 ve 42'de görüldüğü gibi depo olarak kullanılmaktadır. Kullanılanlar ise meydana hizmet vermemektedir. Meydan planlandığı gibi turistlerin ilgisini çeken bir alana dönüştürülemedi aksine kullanılmayan bir alan haline gelmiştir.

Şekil 3.39. Rahime Hatun Meydanı -2019

Şekil 3.40. Rahime Hatun Meydanı -2019

Şekil 3.41. Rahime Hatun Meydanı -2019

Şekil 3.42. Rahime Hatun Meydanı -2019

4. RAHİME HATUN MEYDANI İLE İLGİLİ UZMAN KİŞİLERLE YAPILAN “GÖRÜŞME”LERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışmanın daha güvenilir olması açısından örneklem alan ile ilgili uzman kişilerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler esnasında uzmanlardan Rahime Hatun Meydanı ile ilgili sorulan 5 adet sözlü soruyu değerlendirmeleri istenmiştir. Bu değerlendirmeler sonucunda Şekil 3.43'teki tablo oluşturulmuştur.

GÖRÜŞME					
	SORU 1	SORU 2	SORU 3	SORU 4	SORU 5
	RAHİME HATUN MEYDAN PROJESİ ÇALIŞMASINI NASIL DEĞERLENDİRİYORSUNUZ?	BURADA YAPILAN İŞLEV DEĞİŞİKLİĞİ HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ?	RAHİME HATUN MEYDAN PROJESİ OSMANİYE HALKINI NASIL ETKİLEDİ?	RAHİME HATUN MEYDANINDA VAKIT GEÇİRİYOR MUSUNUZ?	ALANDA FISTIK TİCARETİNİ YENİDEN GÖRMEK İSTER MİSİNİZ?
UZMAN 1	+	-	-	-	+
UZMAN 2	-	-	-	-	+
UZMAN 3	-	-	-	-	+
UZMAN 4	+	-	-	-	+
UZMAN 5	+	-	-	-	+
UZMAN 6	-	-	-	-	+
UZMAN 7	-	-	-	-	+
UZMAN 8	-	-	-	-	-
UZMAN 9	-	-	-	-	+
UZMAN 10	+	+	+	-	-
UZMAN 11	+	+	+	+	+
UZMAN 12	+	+	+	+	-
UZMAN 13	+	+	+	-	+
UZMAN 14	-	+	+	-	+
UZMAN 15	+	+	-	-	-
UZMAN 16	+	+	+	-	-
UZMAN 17	-	+	-	-	+
UZMAN 18	-	-	-	-	+
UZMAN 19	-	-	-	-	+
UZMAN 20	-	-	-	-	+
UZMAN 21	-	+	-	-	-
UZMAN 22	-	-	-	-	+
UZMAN 23	-	+	+	-	+
UZMAN 24	+	+	+	+	-
UZMAN 25	+	+	+	-	-
UZMAN 26	-	-	+	-	+
UZMAN 27	-	-	-	-	+
UZMAN 28	-	-	-	-	+
UZMAN 29	-	-	-	-	+
UZMAN 30	+	+	+	-	+
UZMAN 31	-	+	+	-	-
UZMAN 32	-	-	-	-	+
UZMAN 33	-	-	-	-	+
UZMAN 34	+	-	-	-	+
UZMAN 35	+	-	+	-	-

Şekil 3.43. Uzmanlarla Yapılan Görüşme

Uzmanlarla yapılan görüşme sonucunda “Rahime Hatun Meydan Projesi çalışmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna uzmanların farklı yanıtlar verdiği görülmüştür. Uzman 1, Uzman 5 ve Uzman 34; alanda bir yenileme yapılması gerektiğini ancak bunun işlev değişikliği şeklinde olmaması gerektiğini belirtmişlerdir. Uzman 2, 3, 6, 7, 8, 17, 18 ve 20; burada bir meydan görmek istemediklerini dile getirmişlerdir. Uzman 26; alanda meydan gibi nefes alacak boşluk olmalı ancak burada araziye uygunsuz bir yapılaşmanın olduğunu söylemiştir. Uzman 23, 31 ve 32; meydanın beton ağırlıklı olmasını yeşil dokunun bulunmamasını eleştirmiştir. Uzman 19 ve 22; meydanın bir işlevi olmadığını bunun için kullanılmadığını belirtmişlerdir. Uzman 7 ve 8 ise meydan için yer seçiminin yanlış olduğunu vurgulamışlardır.

“Burada yapılan işlev değişikliği hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusuna uzmanlar farklı değerlendirmeler yapmıştır. Uzmanların çoğu işlev değişikliğini olumsuz olarak değerlendirmiştir. Olumlu olarak değerlendirenler ise alanın önceden atıl alan olduğunu bundan dolayı meydan yapılmasını olumlu bulduklarını dile getirmişlerdir. Uzmanların bazıları ise hem olumlu hem olumsuz olarak değerlendirmiştir. Uzman 25; yayalar için meydan yapılmasını olumlu, işyerleri için olumsuz değerlendirmiştir. Uzman 31 ise meydanın altındaki otoparktan dolayı olumlu, alandaki sosyal alan eksikliğinden dolayı olumsuz değerlendirme yapmıştır.

“Rahime Hatun Meydan Projesi Osmaniye halkını nasıl etkiledi?” sorusuna uzmanlar farklı yorumlamalar yapmıştır. Bu soruya Uzman 10, 11, 12, 13, 14, 16, 23, 24 ve 35; olumlu yanıt vermiştir. Bunun sebebi ise meydanın altında bulunan yer altı otoparkıdır. Diğer uzmanlar soruyu olumsuz değerlendirmiştir. Olumsuz değerlendirenler ise güvenli değil, esnaf olumsuz etkilendi, aidiyet hissetmiyorum, değişiklik olmadı ve farklı gruplara hitap etmiyor yanıtlarını vermiştir. Soruyu hem olumlu hem olumsuz olarak değerlendirenler de vardır. Uzman 25, 26 ve 31 otopark konusunda halkı olumlu etkilediğini ancak esnafı olumsuz etkilediğini, sosyal alan anlamında ve meydan kurgusu anlamında alanı olumsuz değerlendirdiklerini belirtmişlerdir.

“Rahime Hatun Meydanında vakit geçiriyor musunuz?” sorusuna Uzman 11, 12 ve 24 dışındaki diğer uzmanlar hayır yanıtını vermiştir. Uzman 11, 12 ve 24 ise alanı geçiş amaçlı kullandıklarını belirtmişlerdir.

“Alanda fıstık ticaretini yeniden görmek ister misiniz?” sorusuna uzmanlar çoğunlukla evet yanıtını vermiştir. Uzman 23, 26 ve 30 fıstık üretimi değil perakende satışları görmek istediklerini açıkça vurgulamışlardır. Buna gerekçe olarak ise alandaki dar sokakların üretim için uygun olmadığını göstermişlerdir. Uzman 8, 10 ve 31 fıstık ticareti yerine alanda kültürel-sosyal aktivite görmek istediklerini belirtmişlerdir. Uzman 18 ve 19 fıstık ticareti yapılmasıyla tarihi izlerin yeniden canlanacağını söylemişlerdir.

5. SONUÇLAR

Kamusal alanlar ya da kamusal binalarda yerin ontolojisi dikkate alınmadan tasarım yapıldığında; halk tarafından benimsenmeyen, giderek kullanıcıyı kaybeden mekanlar ortaya çıkmaktadır. Örnek alan olarak incelediğimiz Rahime Hatun Meydanı, Osmaniye için önemli yere sahip Fıstıkçılar Çarşısı’ya, bu alanda meydan projesi yapılması halk tarafından olumsuz değerlendirilmiştir. Bölgede işlev değişikliğinin ortaya çıkardığı alanın tarihi geçmişinin izlerinin yok edilmesinden dolayı halk burayı benimseyememiştir. Sonuç olarak sadece geçiş amaçlı kullanılan bir alan haline gelmiştir. Bu alanda fıstıkçılar çarşısının eskimesinden kaynaklı bir yenileme çalışması gerekliydi. Ancak bu fıstıkçılar çarşısının yok edilmesi anlamına gelmemektedir. Alanda fıstıkçılık işlevi korunarak, yenileme yapılmalıydı. Günümüzde halk burayı “Rahime Hatun Meydanı” olarak değil, Eski Fıstıkçılar Çarşısı olarak anmaktadır. Bu durum işlev değişikliklerinde alanın işlevini koruyarak alanı yaşatmanın ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

KAYNAKLAR

ALTINOLUK, Ü. (1998). *Binaların Yeniden Kullanımı*. İstanbul: YEM Yayınları.

BELEDİYE ARŞİVİ (2012). Osmaniye Belediyesi.

ERGAN, D. (2011). *Kentsel Yoksunluk Bağlamında Kentsel Yeşil Alanlar: Osmaniye örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

- TAPAN, M. (2007). *Soru ve cevaplarla koruma*. Koruma Sorunlarımız-Mimarlık ve Kentleşme. TMMOB Mimarlar Odası.
- UĞURSAL, S. (2011). *Tarihi Yapıların Yeniden İşlevlendirilmesi: "İzmir Sümerbank Basma Sanayi Yerleşkesi Örneği"*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- ÜÇEÇAM, D. (2004). Osmaniye İlinde Yer Fıstığı Tarımı ve Önemi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 67-92.
- ÖNAL, F. (2014). Kamusal Bir Alan Olarak Parkları Yeniden Düşünmek. *Mimarist*, 1, 27-33.
- SAVAŞ YAVUZÇEHRE, P. ve ÇEZİK, U. K. (2015). Sümerbank'tan Sümerpark'a: Alışveriş Merkezine Dönüşen Kamusal Alanlar. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(1), 23-53.
- ZEREN, N. (1990). *Koruma Amaçlı Planları, Yapım süreci, İlkeler, Yöntemler*. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurultayı, Ankara.
- UZMAN 01, İSMAİL TOPAK, İnşaat Mühendisi, Serhat Mühendislik
- UZMAN 02, MEHMET BÜYÜKKÖŞKER, Mimar, Mehmet Büyükköşker Mimarlık Ofisi
- UZMAN 03, AHMET BURAK ORTAK, Elektrik Elektronik Mühendisi, Ortak Mühendislik
- UZMAN 04, SERHAT KÖRLÜ, Yüksek İnşaat Mühendisi, Serhat Mühendislik
- UZMAN 05, SELÇUK KÖRLÜ, Yüksek İnşaat Mühendisi, Selçuk İnşaat
- UZMAN 06, OĞUZ KÖRLÜ, Elektrik Elektronik Mühendisi, KRL Design
- UZMAN 07, M. CAN KARAEVREN, Jeoloji Mühendisi, Karaevren Mühendislik
- UZMAN 08, HALİSE ŞEN, Mimar, İlayda Mimarlık, Mimarlar Odası Başkanı
- UZMAN 09, VELİ ÖRTLEK, Mimar, Truva Mühendislik Mimarlık
- UZMAN 10, ERTUĞRUL KUŞ, İç Mimar, Fikri Şahane İç Mimarlık Ofisi
- UZMAN 11, HÜRKAN YALIN, Mimar, Yalınoğlu Mimarlık
- UZMAN 12, HACER BURCU YÜCEER, Şehir Planlama, Belediye Başkan Yardımcısı
- UZMAN 13, G.MUNİSE TOPRAK, Mimar, Mimart Mimarlık
- UZMAN 14, MUSTAFA DERELİ, Mimar, DRL Mimarlık
- UZMAN 15, KEMAL ARICAN, İnşaat Mühendisi, Arıcan Mühendislik
- UZMAN 16, BÜŞRA SAYOĞLU, Mimar, Sayoğlu Mimarlık
- UZMAN 17, KUTAY BİBER, İnşaat Mühendisi, Truva Mühendislik Mimarlık
- UZMAN 18, KÜBRA VELİPAŞAOĞLU, İnşaat Mühendisi, Velipaşaoğlu Mühendislik Mimarlık
- UZMAN 19, MEDİHA DÜNDAR, İç Mimar, Velipaşaoğlu Mühendislik Mimarlık
- UZMAN 20, OKAN ER, İnşaat Mühendisi, DRL Mimarlık
- UZMAN 21, ÖMER KARAKURT, Mimar, Reform TPU Mimarlık
- UZMAN 22, CANER DERELİ, Mimar, DRL Mimarlık
- UZMAN 23, G.CEREN ATEŞ, Mimar, GCA Mimarlık
- UZMAN 24, GİZEM HÖRMET, Mimar, AR-Gİ Mimarlık
- UZMAN 25, CEREN KAYA, Mimar, CEREN KAYA Mimarlık
- UZMAN 26, OĞUZ ÖRTLEK, İnşaat Mühendisi, Anahtar Yapı Denetim
- UZMAN 27, NAZLI CENGİZ, Mimar, Anahtar Yapı Denetim

UZMAN 28, BURAK SOLAK, İnşaat Mühendisi, Anahtar Yapı Denetim

UZMAN 29, BURHAN SEVER, İnşaat Mühendisi, Anahtar Yapı Denetim

UZMAN 30, KÜRŞAD FURKAN ÖNER, İnşaat Mühendisi, Anahtar Yapı Denetim

UZMAN 31, GİZEM BOZKURT, Mimar, CEREN KAYA Mimarlık

UZMAN 32, MÜCAHİT KORKMAZ, Mimar, MÜCAHİT KORKMAZ Mimarlık

UZMAN 33, GÜVEN KÖKSAL, Mimar, GÜVEN KÖKSAL Mimarlık

UZMAN 34, BURCU ADIYAMAN, Peyzaj Mimarı

UZMAN 35, YUNUS EMRE DAĞ, Mimar, Osmaniye Belediyesi